

Barbara Surma
Akademia Ignatianum w Krakowie

Dary Froebela – nowe zastosowanie

Froebel Gifts - a New Application

Recenzja: Edyta Gruszczyk-Kolczyńska,
Joanna Kozieł, *Zastosowanie Darów
Froebela w „Dziecięcej Matematyce”*,
Froebel.pl, Lublin 2017.

Od ponad dwudziestu lat w wielu polskich przedszkolach zajęcia wspomagające rozwój umysłowy i edukację matematyczną opierają się na treściach kształcenia i propozycjach metodycznych opracowanych przez E. Gruszczyk-Kolczyńską i E. Zielińską. Autorki, bazując na badaniach naukowych i na własnej praktyce, próbują zmieniać myślenie nauczycieli przedszkoli na temat edukacji matematycznej dzieci. Przedszkola, dzięki ich publikacjom, konferencjom, prowadzonym studiom podyplomowym i szkoleniom, stają się środowiskiem sprzyjającym dzieciom w gromadzeniu doświadczeń potrzebnych im do kształtowania intuicji oraz wiadomości i umiejętności matematycznych. Autorki, odwołując się do koncepcji rozwoju operacyjnego rozumowania J. Piageta, stworzyły zarys programu „Dziecięcej Matematyki”, który stał się osnową dla edukacji matematycznej w przedszkolu, ale także dla opracowania ćwiczeń rozwijających umiejętności matematyczne dzieci poprzez zastosowanie Darów Froebela, opisanych w recenzowanej monografii.

Struktura omawianej pozycji składa się z czternastu rozdziałów oraz wstępu, w którym E. Gruszczyk-Kolczyńska wyjaśnia motywy podjęcia się opracowania ćwiczeń wspomagających rozwój umysłowy dzieci w wieku przedszkolnym z wykorzystaniem Darów Froebela, które zostały stworzone ponad dwieście lat temu. To, co jest zbieżne w obu

ideach pedagogicznych to rozumienie zabawy, która stanowi podstawową aktywność dziecka, kształtującą ważne życiowo umiejętności (s. 9). Czytelnicy mogą już we wstępie zapoznać się z opisem Darów Froebła, a może odświeżyć swoją wiedzę na ten temat, bowiem zagadnienie to jest omawiane podczas studiów w ramach pedagogiki przedszkolnej czy też historii wychowania przedszkolnego. Często jednak jest to tylko zapoznanie się z teorią i traktowanie tej koncepcji jako nie mającej zastosowania we współczesnym świecie. Autorki zatem, łącząc obie idee, uaktualniają jego propozycje zabaw Darami, dopasowując do już istniejących obszarów wspomagających rozwój umysłowy dziecka opisanych w licznych pozycjach autorstwa E. Gruszczyk-Kolczyńskiej. Recenzowana monografia zawiera bogatą bibliografię, a każdy rozdział jest opatrzony licznymi odsyłacami, które często się powtarzają, co czasami utrudnia zagłębienie się w treść.

Nauczycielki, pracujące w przedszkolach, w których „Dziecięca Matematyka” jest realizowana lub te, które znają jej podstawy i wykorzystują w procesie edukacyjnym niektóre elementy, nie będą miały żadnych problemów w ubogaceniu swojego warsztatu pracy o nowe propozycje zaproponowane przez E. Gruszczyk-Kolczyńską i J. Kozieł. Książka może stanowić powtórzenie, przypomnienie i utwalenie najistotniejszych cech rozwojowych dzieci, etapów rozwoju myślenia operacyjnego oraz metodycznych rozwiązań.

Od rozdziału drugiego do czternastego, Autorki koncentrują się na przedstawieniu prawidłowości i treści kształcenia w kolejnych obszarach edukacji matematycznej, wynikającej z programu „Dziecięcej Matematyki” wraz z propozycjami ćwiczeń z wykorzystaniem Darów Froebła. Są to:

1. orientacja przestrzenna;
2. wychwytywanie regularności;
3. umiejętność liczenia;
4. umiejętności rachunkowe;
5. wspomaganie dzieci w rozwoju operacyjnego myślenia – przyczynowo-skutkowego, klasyfikowania, ustalania stałości liczby elementów w zbiorze i miejsca wybranych liczb w szeregu;
6. rozwiązywanie i układanie zadań z treścią;
7. równość i nierówność;
8. pomiar długości;
9. pomiar ciężaru;
10. ustalanie stałości ilości płynów;
11. osadzanie wydarzeń w czasie, konstruowanie kalendarzy i odczytywanie zawartych w nich informacji;
12. rozwijanie intuicji i zarysu pojęć geometrycznych;
13. rozumienie umownej wartości pieniędzy w sytuacji kupna i sprzedaży, gradacji pieniędzy oraz kształtowaniu intuicji ekonomicznych.

Nowością, oprócz zastosowania i wykorzystania Darów Froebela w wymienionych obszarach jest, jak podaje E. Gruszczyk-Kolczyńska, wprowadzenie zarysów pojęć z geometrii bryły. Dotychczas wspomaganie dzieci w wieku przedszkolnym w rozwijaniu intuicji geometrycznych Autorka ograniczała do intuicji geometrii figur płaskich. Teraz stwierdza, że naturalną sytuacją dla małego dziecka jest najpierw doświadczenie brył geometrycznych, a następnie figur płaskich. W związku z tym proponuje i wzbogaca ten obszar edukacji matematycznej o ćwiczenia z bryłami.

Wartością dodaną tej monografii są fotografie, obrazujące kolejne propozycje ćwiczeń z zastosowaniem Darów Froebela. W związku z tym, osoby zainteresowane wykorzystaniem zawartych w tej książce propozycji ćwiczeń może wykonać samodzielnie materiały, środki dydaktyczne i wprowadzać je do pracy z dzieckiem. W najkorzystniejszej sytuacji są rodzice, edukujący domowo lub ci, którzy chcą dodatkowo wspierać proces rozwoju własnego dziecka we własnym zakresie. Autorka we wstępie do książki stwierdza bowiem, że należy wykorzystywać każdą sytuację, w której dziecko gromadzi doświadczenia rozwijające umiejętności matematyczne, a także zwraca uwagę na indywidualne podejście i własną aktywność dziecka. Doświadczenia i wiedza zdobywane przez dziecko w przedszkolu powinny być wspierane przez najbliższe otoczenie, bowiem w grupie, mimo najlepszych intencji nauczyciela, trudno jest w tym samym czasie osiągnąć te same rezultaty. Dzieci lepiej uczą się indywidualnie, zwłaszcza te, które rozwijają się w wolniejszym tempie. Praca w grupie powoduje to, że dzieci zamiast interioryzować wiedzę, naśladują nauczycielkę lub rówieśników, którzy posiadają wyższe umiejętności.

Autorka sugeruje też, aby zajęcia z edukacji matematycznej były realizowane co najmniej cztery razy w tygodniu, co jest trudne do wykonania ze względu na inne potrzeby dzieci, a także na założenia metodyczne pracy w przedszkolu. Natomiast dobrym rozwiązaniem tego problemu, które należałoby rozpatrzyć, jest wykorzystanie tych ćwiczeń w pracy indywidualnej z dziećmi. W ciągu dnia można zaplanować czas na zajęcia dowolne, które będą dedykowane na pracę własną dziecka. Nauczyciel wtedy proponuje im ćwiczenia zgodnie z ich etapem rozwoju umiejętności. Do każdego ćwiczenia można wykonać instrukcje (fotografie, według których dziecko ma wykonać zadanie tak, aby nauczyciel nie musiał z każdym dzieckiem pracować). Dzieci mogą wybierać te ćwiczenia, które już poznały na zajęciach, a które sprawiały im jeszcze trudność. W sytuacji kiedy przedszkole ma tylko jeden zestaw Darów Froebela, czy innych środków dydaktycznych, takie rozwiązanie pozwoliłoby na realizację planowanych treści, a dzieci miałyby większą szansę na ukształtowanie potrzebnych umiejętności zgodnie z ich planem rozwojowym. Autorki starają się za wszelką cenę pokazać, że wszystkie ćwiczenia trzeba i należy przeprowadzać w grupie pod dyktando nauczycielki, a może należałoby sięgnąć po doświadczenia innych placówek przedszkolnych, które proces kształcenia opierają także na pracy własnej dzieci? Jednakże

trzeba stwierdzić, że każde urozmaicenie pracy nauczyciela i dziecka, które sprzyja rozwijaniu umiejętności matematycznych dzieci zasługuje na uwagę. Doświadczony nauczyciel będzie wiedział, jak zastosować te ćwiczenia również w sposób twórczy. Mniej doświadczony, dzięki precyzyjnym wskazówkom, wzbogaci swój warsztat pracy o nowe rozwiązania.

ADRES DO KORESPONDENCJI

Dr hab. Barbara Surma
Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydział Pedagogiczny
e-mail: barbara.surma@ignatianum.edu.pl